

ОСОБЛИВОСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Природно-ресурсний потенціал та його використання знаходиться в площині взаємодії людина-природа. Ця взаємодія еволюціонувала та набирала характерних рис впродовж всієї господарської діяльності суспільства – від розвитку перших цивілізацій і до сьогодні.

В античному світі в цьому процесі вбачали необхідність гармонії. В середньовіччі природу розглядали як останню сходину в драбині, яка веде вниз, від Бога до людини і від людини до природи. В період Нового часу вона була предметом прикладення сил людини у відповідності з даними природничих наук, фізики, хімії, біології. Поява ноосферного вчення В.І. Вернадського та Т. де Шардена визначає прерогативу людини, людського розуму в управлінні природними процесами.

Між людиною і природою існує залежність: чим складніше і більше суспільство, тим небезпечнішими є зміни природних умов [1, с. 173]. На ХХ ст. припадає час як стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, так і глобальних змін природного середовища, наслідки яких вже сьогодні є майже критичними. В повній мірі це відноситься і до сільськогосподарського виробництва, як сфери, що характеризується великою енерго-, трудо-, та матеріаломісткістю виробництва.

Поступовий перехід предмету розгляду природно-ресурсного потенціалу від ефективності його використання до його збалансованого (сталого, екологічного) відтворення вказує на спектр проблем, які потребують нагального вирішення.

Перефразовуючи вислів Гіппократа, в агросекторі господарська діяльність має базуватись на принципі «не нашкодь», що стає можливим при вдосконаленні розвитку та взаємодії продуктивних сил суспільства: засобів праці, предметів праці та трудових ресурсів.

Особливість відтворення природно-ресурсного потенціалу сільського господарства пов'язана із використанням найважливішого засобу виробництва в сільському господарстві – землі, яка є живим організмом та частиною біосфери Землі. Земля як природне тіло має різну родючість і для її відтворення в агроecosистемі мають бути створені оптимальні режими: водний, тепловий, повітряний.

Земля є живим організмом і, відповідно, середовищем проживання мікроорганізмів, рослин, тварин, які забезпечують життєдіяльність

біогеоценозу. Наприклад, для відновлення гумусового шару товщиною 1 см необхідно 250-400 років, а для підвищення вмісту гумусу в ґрунті на 0,1% мінімум 15-20 років [3, с. 173; 5, с. 11].

В умовах складного рельєфу території виникає потреба у захисті сільськогосподарських угідь від ерозії (вітрової, водної), що досягається комплексом лісомеліоративних міроприємств. Нормативом вважається частка лісонасаджень 2,5-4 % сільськогосподарських угідь на рівнинні, а на території з пересічним рельєфом – 10-12 %. В залежності від природно-кліматичних умов ефект досягається через 15-25 років. [4, с. 232].

В 30-х роках ХХ ст. В.Р. Вільямс дослідним шляхом встановив, що в зоні Степу урожайність ярої пшениці на ділянках з лісосмугами підвищується на 7,2-9,3 ц/га [2, с. 9]. Це зайвий раз говорить про взаємопов'язаність та взаємозалежність всіх процесів в біогеоценозі.

Висока економічна ефективність використання земельних ресурсів в більшості агропромислових компаніях відображає зворотну сторону цього процесу – порушення життєдіяльності агроєкосистеми та, як наслідок, відтворення природно-ресурсного потенціалу в галузі.

При зрошуваному землеробстві вода перетворюється в стратегічний ресурс сільського господарства. Землеробство, яке практикується в посушливих, напівпустельних та пустельних районах є неможливим без використання води (зони рисосіяння, країни близького Сходу та ін.). В умовах глобальної зміни клімату розширюється ареал посушливих територій, що зумовлює використання водних ресурсів в значно більшій кількості, ніж було потрібно до цього.

Економічна ефективність використання природного потенціалу в сільському господарстві неодмінно повинна доповнюватись збалансованим відтворенням природних ресурсів: земельних, водних, лісових. Дане відтворення базується на використанні сучасних науково-обґрунтованих систем ведення сільськогосподарського виробництва за природно-економічними зонами країни. Обов'язковим елементом цього процесу є активна участь держави, яка в силу свого статусу повинна забезпечити функції контролю та регулювання збалансованого відтворення.

Література

1. Гринин Л.Е. Лекция: природный фактор в аспекте теории истории / Л.Е. Гринин // Философия и общество. 2011. – № 2 (62). – 168-198.
2. Докучаев В.В. Наши степи прежде и теперь / Под редакцией и с предисловием В.Р.Вильямса, З.С.Филипповича. Москва-Ленинград: Сельхозгиз, 1936. – 84 с.

3. Мазур Г.Ф. Природно-ресурсний потенціал розвитку агропромислового виробництва України / Г.Ф. Мазур // Економіка АПК. – 2013. – № 10. – С. 80-86.

4. Моргун Ф.Т. Почвозащитное земледелие / Ф.Т. Моргун, Н.К. Шикун, А.Г. Татарико. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Урожай, 1988. – 256 с.

5. Чумак В.С. Сучасний стан чорноземів та шляхи відновлення їх родючості в сівозмінах Північного Степу України / В.С. Чумак, Є.М. Лебідь, Л.М. Десітник, І.Є. Федоренко // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН України. – 2013. – № 4. – С. 11-14.

Соломія Гладка, Любов Заставнюк

Тернопільський національний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ В АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАННЯХ НА ОСНОВІ НТП

Функціонування агропромислових підприємств в умовах ринкової економіки актуалізує необхідність формування нових підходів в системі управління виробництвом, зокрема запровадження досягнень та розробок НТП, що в свою чергу спроможне забезпечити інноваційний розвиток підприємства. Адже саме інноваційна політика конгломерує науковий підхід організації та здійснення господарської діяльності, новітні досягнення техніки і технології та можливість їх використання, формує якісно нові підходи в управлінні підприємством, забезпечує налагодження зв'язків із суб'єктами зовнішнього середовища, сприяє формуванню системи підбору кадрів, тощо. Водночас сьогодні для агропромислових підприємств надзвичайно важливо оптимізувати систему управління виробництвом на основі втілення розробок НТП.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» суть інноваційної діяльності полягає у впровадженні останніх досягнень НТП у процес виробництва та соціальну сферу підприємства, і включає наступне:

- виробництво та розповсюдження новітньої техніки та технології;
- забезпечення прогресивних міжгалузевих зв'язків;
- забезпечення реалізації довготермінових науково-технічних проектів із тривалим періодом окупності витрат;
- сприяння фінансування необхідних досліджень з метою удосконалення чинних систем та їх складових;
- розробка та впровадження у виробничі процеси різного роду ресурсозберігаючих технологій;